

RAPPORT

3E EXTERNE TOEZICHTS- EN EVALUATIEMISSIONE HALVERWEGE FASE-3 VAN HET GEÏNTEGREERDE PROJECT

Exploitant: CECA-DR

Partner: SAHELP

Financiering: AJF (Nederland)

Consultants:

Paul KLEENE, hoofd van de missie

DIPAMA S. Placide, agrosocioloog

07-12-2022

SAMENVATTING

	Blz.
1. Inleiding	3
2. Opmerkingen en aanbevelingen	4
2.1. Boulis / dammen	4
2.2. Tuinbouw perimeters	6
2.3. Geïntensiveerde maïs culture	8
2.4. Filterdammen en erosiebestrijding	9
2.5. Manga schoffels en Teelttechnieken	10
2.6. Waterboringen	12
2.7. Boomkwekerijen	13
2.8. Dorps Ontwikkelings Organisaties	14
2.9. Demonstratieveld	16
2.10. Specifieke acties	17
3. Kernpunten	18
4. CONCLUSIE	18

Bijlagen

Bijlage 1. Missieschema en ontmoette personen.

Bijlage 2. Observaties gedaan over de bouli en tuin van Ritigue-paalogo.

Bijlage 3. Guesna demonstratieveld: voorstellen voor het jaar 2022.

Bijlage 4. Technische fiche van de Piliostigma (in PowerPoint bestand).

1. INLEIDING

De derde externe monitoring- en evaluatie missie, MEM nr. 3 van fase 3 van het geïntegreerde project, PI-3, vond plaats in het veld van 28 juni tot 1 juli 2022, voorafgegaan door een verkennende vergadering op 27 juni en een feedbackvergadering op 5 juli 2022 in het kantoor van de projectmanager, CECA-DR in Ouagadougou (bijlage 1).

Tijdens het droge seizoen hadden in het kader van de CEF verschillende kortdurende missies plaatsgevonden, met name naar Ritigue-paalgo, waarover opmerkingen werden gemaakt, gevolgd door effect (bijlagen 2 en 3). Een andere kortlopende missie was gewijd aan een snelle studie naar zelfvoorziening op voedselgebied¹.

Om planningsredenen wordt deze missie gekwalificeerd als een missie halverwege, waardoor de manager al in januari 2023 de nodige aanpassingen kan doen om de aanbevelingen te kunnen uitvoeren. Anders kan deze uitvoering met een tussentijdse missie in december 2022 pas gebeuren vanaf mei 2023, d.w.z. tegen het einde van het droge seizoen, een periode die volledig moet worden gewijd aan de voorbereiding van het landbouwseizoen².

---

¹ KLEENE Paul en coll. Rapid Survey on the Progress of Self-sufficiency in Food of Farmers' Families between 2019 and 2021, deelnemend aan het "Projet Intégré" in de Boussé – Oost zone van Burkina Faso, uitgevoerd door CECA-DR, gefinancierd door AJF – Nederland. Ouagadougou, Herziene uitgave, 15 juli 2022, 6p.

² Begrotingsaanpassingen zullen nodig zijn om beter te kunnen inspelen op nieuwe beperkingen. Met een MEM-missie eind december 2022 zal het echter pas tijdens de bestuursvergadering van AJF van maart 2023 zijn dat deze aanpassingen kunnen worden onderzocht (en goedgekeurd of niet).

2. OPMERKINGEN EN AANBEVELINGEN

2.1. BOULIS / DAMMEN

2.1.1. Guesna Dam

Overloop 1. Werk aan een stenen en betonnen overlaat in uitvoering die aan het einde van de missie werd voltooid; werk onder leiding van Albert BALIMA (Company Derek LUNGREN).

De dijk: de verbindingen van overlaat 2 met de dijk werden gemaakt.

Aanbeveling 01: *Versterk de verbindingen met cement.*

Vetiver: begin van het planten uitgevoerd, om door te gaan (zeer goed initiatief)."

Aanbeveling 02: *nieuwe vetiverstekken ophalen bij de Sagle-dam en de aanplant vervolgens verspreiden op alle locaties*

Steenbekleding van de dijk: actie om door te gaan in het droge seizoen, de dijk heeft altijd scheuren (deels verstopt).

De noordelijke (met schade) en centrale overlaat hebben gefunctioneerd.

2.1.2. Komtiguéré Dam

De locaties van Komtiguéré en Singhindin werden op 29-06-2022 bezocht na hevige regenval, waaronder Komtiguéré in aanwezigheid van Séni PACODÉ, voorzitter van het COGES (beheerscomité) van de bouli.

Reservoir goed gevuld: Noord overlaat werkte goed; overlaat Zuid een beetje, moet worden herontwikkeld; al grote vissen (4 grote meervallen ontvangen als een geschenk): al meer vis dan vorig jaar.

Steenbekleding onderaan volledig voltooid, maar aan de bovenkant veel scheuren in de dijk.

Verbindingen naar de centrale stuw zijn goed gemaakt, maar moeten worden gecementeerd.

Termieten!!! We zagen 2 termietenheuvels zich ontwikkelen: probleem om snel op te lossen (chemicaliën!)

Probleem van de particulier Boureïma: zijn motorpomp gevonden op de dijk, veld wordt gecultiveerd.

Vetiver: een begin van aanplant wordt gemaakt; zeer belangrijke actie, die overal moet worden versterkt

Aanbeveling 03: behandeling tegen termieten (noodzakelijk), planning van de aanpassing van de zuidstuw en steenbekleding op de gehele dijk.

2.1.3. Singhindin Bouli ·

Na aanpassing van de vorm van de dijk door het bedrijf Derek LUNGREN, is het reservoir vrij goed gevuld, maar bereikt het de overlaat-Zuid niet, alleen de centrale overlaat heeft gewerkt, zonder goed aangelegd te zijn.

De omgedraaide V-vormige dijk is niet erg bevredigend, je kunt er niet overheen.

De boeren willen dat de vorm van de dam wordt aangepast volgens hetzelfde plan als die van Guesna en Komtiguéré. Dit zou een kans zijn om dieper te graven en de dijk te versterken.

Aanbeveling 04. Dit werk zal het onderwerp moeten zijn van een nieuw onderzoek, met name tijdens de missie van de heer Harrie van Rosmalen in september 2022. Dit moet de verbreding van het "gat" omvatten, het ontwerp van de overlaat, het herstel van de dijk met als doel de waterbergingcapaciteit aanzienlijk te vergroten.

2.1.4. Bouli van Ritigue-paologo

Aanbeveling 05: de verdiepen van de bouli is te verwachten aan het einde van het droge seizoen 2023.

2.2. TUINBOUWTERREINEN

2.2.1. Guesna

De tuin: collectieve maïsvelden op de helft (0,5ha); zaaien 4 dagen na de regen van 22/06; slechte grondvoorbereiding, niet zaaien in lijnen – probleem van collectivisme?

De andere helft zal individueel zijn, maar bijna niets wordt gedaan, behalve door Issiaka die herbicide (te verbieden) heeft gebruikt. Te laat!

Aanbeveling 06: *Te versterken omheining, levende haag idem;*

Aanbeveling 07: *De toewijzing van de annextuin (0,5ha) aan de jeugdgroep moet te zijner tijd worden opgelost.*

Aanbeveling 08: *zet de tuinen van de regentijd van de verschillende dorpen in competitie!*

Aanbeveling 09 met betrekking tot privétuinen: *raadpleeg de verschillende COGES om modaliteiten en limieten in oppervlakte en aantal vast te stellen; verplichting om water te geven met de gieter en/of verplichting om bassins te maken; (maar hoe te doen met motorpompen? aantal van privétuinen te beperken, hoe maak je de keuze? Vaste termijnen om water te betalen, hoe de tarieven vast te stellen?).*

2.2.2. Komtiguéré: bezoek van de gemeenschappelijke tuin van 2 ha.

Over het algemeen wordt de maïsteelt individueel uitgevoerd op percelen die individueel aan mannen en vrouwen zijn toegewezen. In het veld van Amadou is de dichtheid op de lijn laag, opnieuw zaaien is te verwachten. Andere boeren overwegen de gecombineerde teelt aubergine/maïs of okra/maïs. Sommigen hebben al cowpea in hun maïs gezaaid.

Er is een schoolveld in het midden gereserveerd: het zal dus niet te laat zijn.

Een groot deel van het zuiden is nog niet gecultiveerd: de boeren zijn van plan er cowpeas te telen.

Aqua Alimenta pompen: veel zijn kapot; geen reserveonderdelen beschikbaar (deze pompen zien er niet erg solide uit!); probleem zo snel mogelijk op te lossen!

Watertoren: de boeren vragen om een water château met zonnemotorpomp en accu's.

De sifon van Aqua Alimenta is gerepareerd; naar verwachting zal Aqua Alimenta in september/oktober alle irrigatiesystemen in de verschillende tuinen opnieuw installeren.

Aanbeveling 10: *Vraag Aqua Alimenta om de pompen te repareren, of zelfs te vervangen door sterkere pompen; zorg voor de levering van reserveonderdelen.*

Aanbeveling 11: *De omheining is te zwak; voorlopig versterkt met hout: versterkingsactie vóór oktober.*

Aanbeveling 12: zorg voor de bouw van een watertoren (uitgerust met zonnepomp, batterij en omvormer).

Oude tuin van Komtiguéré

In werkelijkheid is de oude tuin nog een beetje in gebruik, Sení kweekt regentijd groenten zoals bittere aubergine.

Aanbeveling 13: bestudeer met het beheercomité en AVD de vraag naar het gebruik van deze tuin, de rehabilitatie ervan: met welk waterpompsysteem, op welke manier?

2.2.3. Tuin van Singhindin

Singhindin Tuin: 1 ha; gemengde individuele mannen en vrouwen uit de gemeenschap (22)

De hoeveelheid water in de dam was onvoldoende en de werking van het door Aqua Alimenta tijdig geïnstalleerde sifonsysteem was midden in het groenteteeltseizoen gestopt; en het boorgat met zonnepomp en de watertoren konden pas in maart 2022 worden geïnstalleerd. De tuin leed dus aan een gebrek aan water. Van de 22 vrouwen deden er 10 niet mee, terwijl er onder de mannen enkelen waren die dagelijks tot 4 blikken water per perceel uit het reservoir vervoerden om hun gewassen te redden. De uien hadden hun cyclus dus niet kunnen afmaken. Evenzo konden anderen slechts 2 emmers tomaten oogsten.

Het deel van de vrouwen in collectief ontving de teelt van maïs, waarvan de conditie vrij goed was tijdens onze passage.

Mannen maakten een kwekerij voor het kweken van chilipeper en bittere aubergine.

De andere helft van de tuin, 0,5 ha., blijft onbebouwd. Mannen willen daar cowpeas maken.

Levende haag: Een begin werd beplant met Bauhinia refuscens (te controleren). De dichtheid is veel te laag en er is slechts een lijn.

Aanbeveling 14 (voor alle tuinen):

Bereid de grond voor met verschillende dierlijke trekteams uitgerust met Manga schoffels en IR12 tanden en graaftanden om de ontwikkeling van de ongecultiveerde delen te versnellen. Maak hier een demonstratie van, na een voorafgaande overeenkomst tussen mannen en vrouwen over de toewijzing van percelen en werk samen met de dierlijke trekteams.

Aanbeveling 15, specifiek en algemeen:

maatregelen die moeten worden genomen op het gebied van levende hagen: aanplant in dubbele lijnen en afwisselen van Bauhinia en/of Acacia nilotica met Acacia melifera (verkrijgbaar in Cassou); planten van bomen in de levende haag, bijvoorbeeld Moringa, die ook kunnen worden geëxploiteerd.

2.3. INTENSIEVE TEELT VAN MAÏS

2.3.1. Dorp Guesna: bezoek van het veld met verspringende halve manen van Karim ILBOUDO: voorbeeld!!!

Goed beschermd door stenen op een rij, bovendien wordt de techniek gecombineerd met die van de zaï in de tussenruimtes (waar hij van plan is pinda's te zaaien).

Maïs gezaaid op 03/06, zeer goede opkomst.

Overall moet maïs opnieuw worden gezaaid om de dichtheden te verbeteren.

Piliostigma: overall in het veld; de boer plant ze door zaad en hij snoeit het;

voordelen: bemesting, bladeren als specerijen, peulen voor vee (bijlage 4).

Maïsvelden van ILBOUDO Moussa (vice-weiden): 1.25ha !!!

Zaaien van 21/06 Aanwezigheid van piliostigma in lijnen: te voltooiën.

Voordeel van tweemaal schoffelen: wacht 4 dagen (om de planten niet te trekken).

Discussie over het herstel van de ribbels: maak aarden dijken met behulp van de Manga schoffel en maai het gras in september.

2.3.2. Dorp Sighindin

Maïsveld van OUEDRAOGO Yamdaré (0,5 ha ?). Zaaien van 10 dagen, goede opkomst. Hij kocht 1 zak NPK en 1 zak Urea voor 30.000 F/zak voor de uitbreiding van zijn veld. Hij heeft een groot terrein met vee dat volledig wordt bedekt door een overkapping.

Bezoek aan het veld van OUEDRAOGO Gomnoaga Boureima (kleine oude man); opmerkelijke landbouwer.

Hij gebruikt de koe als trekdier; hij heeft andropogon geplant aan de rand van zijn velden; hij heeft dubbel geschoffeld met graaftanden, hij heeft het composteren in hopen gedaan; boer om op te nemen in de georganiseerde bezoeken.

Veel boeren hebben hun maïsvelden uitgebreid, dus er is het probleem van het bemesten van deze uitbreidingen. De nieuwe maatregelen van AJF maken het mogelijk om de kosten van kunstmest die via de dorpsorganisaties op krediet wordt gedistribueerd, beter te dekken.

Aanbeveling 16: Herinnering: NPK-meststof moet worden aangebracht bij het zaaien of uiterlijk 15 dagen later; Ureum 6 weken na het zaaien, afgedekt door aanaarding.

Aanbeveling 17: Gezien het verloop van het seizoen kan het extra kunstmest krediet worden beperkt tot ureum, in nauwe samenwerking met de dorps ontwikkelings comité's.

2.4. FILTERDAMMEN EN ANTI-EROSIEBESTRIJDING

2.4.1. Guesna

Filterdijken van de boer SAWADOGO Alidou

4 dijken gemaakt door hem en 2 door zijn buurman.

88 karren met stenen door hem opgeraapt in zijn velden waar hij de stenen rijen verwijderde die hun werk deden. Op sommige plaatsen beïnvloedt erosie zijn veld, hij kan ertegen vechten door stenen rijen koorden te maken.

De boer heeft thuis al 2 mestputten (muren nog te maken).

Zeer goed werk van een zeer open en dynamische boer.

Aanbeveling 18: Voordat stenen uit de stenen rijen worden verwijderd (nadat ze hun functie hebben vervuld), plant andropogon of henné om de grond te fixeren.

Aanbeveling 19: De biomassa die door het water wordt verzameld, kan in een in het veld gegraven mestput worden geplaatst; deze putten kunnen worden gemaakt in V-vorm + aarden muren, wachtend om te worden gecementeerd.

2.4.2. Het dorp Witenga

"Filterdijken": Sub-terroir verder ten westen van boring nr. 1 is in anti-erosie verdediging geplaatst: opmerkelijk werk na onderzoeken gemaakt door het team met behulp van een driehoek.

Begin van een bosje: veld van een broertje net na het boren: goed voorbeeld! (maar grootte om te oefenen).

2.4.3. Het dorp Gorpila

Begeleiding: Boucaré KOUMBEMBA, voorzitter van de AVD.

Bezoek aan het deelgebied in het N-Westen van het dorp: de anti-erosie ontwikkeling is dit jaar aanzienlijk gevorderd.

Een deel ervan is in handmatige halve manen.

Maïsvelden: grondbewerking in gemechaniseerd zaï; gebruik van een spreider.

Andropogon: begin van de aanplant aan de randen van de velden, te versterken (de weg dient als een uitlaat voor water).

Aanbeveling 20: Het maken van halve manen kan veel sneller en gemakkelijker worden gedaan door gebruik te maken van dierlijke tractie, een rij piketten volgend, in overeenstemming met de gegeven uitleg.

Behandeling van de centrale erosiegeul: er is opmerkelijk werk verricht. Er zullen contacten moeten worden gelegd met landbouwers die hun areaal verder stroomopwaarts hebben, achter het gezondheidscentrum.

Aanbeveling 21: *dit project moet worden voltooid, met name aan de stroomopwaartse kant, om de plaatsen van waaruit het water vertrekt (zowel in velden als via paden) beter te beschermen.*

2.5. MANGA SCHOFFELS (H.M.) EN TEELTTECHNIEKEN

2.5.1. Het dorp Witenga

Vier Houes Manga's werden in het dorp geïntroduceerd plus vier eggen. Vergezeld door de voorzitter van de AVD, de kweker Moussa OUEDRAOGO, bezochten we zijn maïsveld van 0,5 ha. waar hij de droge verticutering deed en waar hij de eg gebruikte.

Zijn Manga schoffel werd onderzocht en er zijn fabricagefouten werden gevonden, namelijk:

- gebrek aan ringen (waardoor de bouten niet goed kunnen worden aangedraaid);
- gebrek aan een sleutel (elk apparaat moet zijn eigen sleutel en een bevestigingshaak hebben);
- het tweede gat van de schoren is rond in plaats van ovaal (wat een goede oriëntatie van de ploegscharen voorkomt, wat het trekdier vermoeit);
- de woelers voldoen niet aan het aanbevolen model, het is het oude model dat werd gevolgd (waarvan blijkbaar het staal massief is; het stuk bewees zijn nut).

Algemene opmerking over manga schoffels en de teelttechnieken van platte teelt:

Dit is een belangrijke verandering in boerenpraktijken die onvoldoende is voorbereid, omdat niemand in het veld ze beheerst, behalve Yaya SANOU, maar zijn kennis is onvolledig, gebaseerd op de multicultureur terwijl de Manga schoffel is geïntroduceerd.

Aanbeveling 22:

Organiseer in het droge seizoen een trainingsworkshop waar deelnemers komen met de H.M. en alle werkende onderdelen, daarna zullen ze oefenen:

- *De montage van de verschillende ploegscharen (=tanden)*
- *Armverstelling*
- *Het aantal te gebruiken armen afhankelijk van het trekdier, bodemvochtigheid, afstand tussen lijnen*
- *De montage van de ploegbak en het onderdeel voor de aanaarding.*

Wat culturele praktijken betreft, zullen we het volgende behandelen:

- *Het belang van droog werk*
- *De keuze van ploegscharen om te gebruiken en hun aantal voor droog werk*
- *Het belang van tweezijdig schoffelen en het juiste moment om het te doen*
- *Het belang van de verdeling van ruggen*
- *Toepassing van NPK op het moment van zaaien of bij het eerste dubbele wieden*
- *Het in de grond werken van de Ureum.*
- *Het belang van het zaaien van cowpea en de juiste tijd (na het aanaarden)*

Voor deze opleiding zou het kunnen worden toevertrouwd aan iemand die een goede beheersing van landbouwmachines heeft: de heer BARRO Albert; senior technician bij INERA / Zaria;
altbarro@yahoo.fr; tel 70 10 03 10

Voor of tijdens deze training zal de H.M. herzien moeten worden: ovale gaten, ringen, wielbevestiging, bijlen, sleutels, etc.

Nieuw model "woelers" zal kunnen worden geleverd, waardoor het assortiment ploegscharen dat kan worden gebruikt, wordt uitgebreid.

Het zou ook interessant zijn om de "woeler" voor het begraven van organische mest te introduceren; ook de techniek van "gemechaniseerde" halve manen.

2.6. BOORPUTTEN VOOR WATER

2.6.1. Guesna (tuin/dam)

Het debiet lijkt laag, waardoor de zonnepomp en zijn watertoren moeten worden uitgerust met een omvormer en een batterij, zodat we het water 24 uur per dag kunnen pompen, wat gepland is. Er is geen muur gebouwd, omdat het boorgat alleen mag worden gebruikt voor het terrein van de moestuin.

Aanbeveling 23:

Bestudeer met het beheercomité en AVD de kwestie van een gemeenqd gebruik van boringen sinds de aanleg, het omliggende district is zeer gunstig geweest voor huishoudelijke behoeften (ontwikkel modaliteiten van gebruik; stel vergoedingen in).

Nieuwe boringen uitgevoerd in 2020 in het Gagaodogo district van Guesna: goede doorstroming, 3,6 m³/uur; het districtshoofd (vice-voorzitter van de AVD) is van plan een familiemoestuin aan te leggen.

2.6.2. Ritig-Palgo (tuin/bouli)

Het debiet is vrij goed; na het repareren van een lek is het raadzaam om het de door gebruikers methode van pompen te herzien (die klagen over een lage doorvoer).

Aanbeveling 24:

Net als in Guesna zal het nodig zijn om de zonnepomp en de watertoren uit te rusten met een omvormer en een batterij, zodat we het water 24 uur per dag kunnen pompen,

2.6.3. Witenga

Ontwikkeling van het oude boorgat (westzijde): een duidelijke verbetering maar de drinkbak is klein en een zinkput ontbreekt.

Het transport van de stenen werd met karren gedaan door de boeren.

Aanbeveling 25:

Vergroot de drinkbak en leg een zinkput aan.

2.6.4. Issouka

Het dorp heeft slechts één boorgat, wat problematisch is

Aanbeveling 26:

Bestudeer de mogelijkheid om dit dorp te voorzien van een tweede boorgat.

2.6.5. Gorpilla

Ter herinnering: er is een nieuw boorgat gepland voor dit dorp.

2.7. BOOMKWEKERIJEN

2.7.1. Witenga (Zone Noord)

Bezoek aan de boomkwekerij van OUEDRAOGO Moussa (voorzitter van de AVD): goede indruk; verzameling interessante soorten, waaronder guavebomen, niet-geënte mangobomen, Acacia nilotica en anderen.

Projectorder: 4.000 stuks Bauhinia refusecens (?) "in reserve"; laat, maar voor een beplanting in de tuinderij perimeters zal het niet te veel problemen (gemakkelijk water geven) opleveren.

2.7.2. Zone Zuid

Bezoek aan de boomkwekerij van Moussa OUEDRAOGO in Bocoum

Zeer interessant bezoek. Het project hielp Moussa met een beetje gaas, maar er moet nog veel gebeuren: hij kon een levende haagdemonstratie maken in overeenstemming met het vorige voorstel cf 2.

We zagen de 2.000 planten van Bauhinia refusecens (?) in potten, recent gezaaid waar het onkruid gewied moet worden. Omdat ze gepland zijn voor tuinhekken, is planten eind juli of later mogelijk, op voorwaarde dat ze in het droge seizoen worden bewaterd.

De vraag naar entmateriaal werd gesteld.

Moussa produceert veel Eucalyptus, cashewnoten en Acacia nilotica waar hij aanvragen voor heeft.

Aanbeveling 27:

De vraag naar een goede aanpak in agroforestry blijft aan de orde en verdient het om te worden weerspiegeld en een strategie te ontwikkelen gevolgd door een routekaart op dit gebied: er zijn al jaren veel pogingen gedaan, de resultaten zijn maager gebleven.

Aanbeveling 28:

Werkbezoek aan het boombedrijf van Djibril DIASSO in Cassou.

Dit bezoek is al voorgesteld tijdens onze missie in december 2021.

Hoewel iedereen het begin juli erg druk heeft, zou het voor de twee "PI-3" kwekers, de twee Moussa OUEDRAGO, zeer opportuun zijn om een bezoek te brengen aan Djibril DIASSO voordat zijn kwekerij leeg is (half juli).

Er zijn momenteel 7.500 planten: levende houtwallen en agroforestry om in de buurt te zien.

NB De beslissing werd genomen voor een bezoek op zaterdag 16 juli (vertrek op 15 juli, terugkeer op 16 of 17 juli) – passage van één nacht in Cassou.

Aanbeveling 29:

Het project zal in staat zijn om "laadbak van de dubbele cabine" te bestellen bij de APAF-BF van Acacia mellifera planten voor levende hagen (transport op 15/07, terugkeer van de SEE-missie).

2.8. DORPSONTWIKKELINGSVERENIGINGEN (AVD in het Frans)

2.8.1. AVD uit Witenga

Het gebouw is goed gebouwd. Er werd een kleine vergadering gehouden met de leden van het bureau. De hoop is vooral gevestigd op een snelle realisatie van de dam en de omtrek van de tuinderij.

2.8.2. Issouka AVD

Ontmoeting met leden van het bestuur van de AVD; Aanwezig:

Voorzitter : OUEDRAOGO Célestin

Lid: OUEDRAOGO Amado

Lid : OUEDRAOGO Jean-Claude

Verantwoordelijk voor vrouwen: OUEDRAOGO Pouspoko

Lid maïsproducent: OUEDRAOGO D Benjamin

Penningmeester: OUEDRAOGO Monique

We vroegen de president eerst om een lijst op te sommen van de acties die de AVD van Issouka heeft uitgevoerd; er zijn er tien, namelijk:

- herstel van het dak van het alfabetiseringscentrum,
- voortzetting van de CEF (methode van rendement bepaling),
- compostputten,
- filter dammen,
- veekrediet voor het CECA-project (schapen, geiten en pluimvee);
- credit Zebunet,
- bouli,
- tuin,
- kantoor,
- kunstmestkrediet en verbeterd zaad (maïs)

Kunstmest

Naast de kunstmest die al in het kader van het maïsproject is geleverd, vraagt de bevolking in het project om een oplossing voor de aankoop van meststoffen. Dit probleem is besproken in hoofdstuk 2.3. De actie zal beperkt blijven tot de levering van ureum tegen een gesubsidieerde prijs (en met terugwerkende kracht ook voor NPK-meststof).

De probleem van de betaling van de contributie en het lidmaatschap

Lidmaatschapsbijdrage: het is vastgesteld op 3.000 FCFA / jaar of 250 F / maand (de lidmaatschapskaart is 200F).

De leden van de AVD zijn niet allemaal up-to-date, velen moeten nog betalen, maar tegen het einde van het jaar wordt gehoopt dat bijna iedereen op de hoogte is (eventueel door betalingen in natura).

Het systeem, dat vereist dat men om deel te nemen aan de acties lid moet zijn, werkt goed.

Lidmaatschap: Er zijn meer niet-leden in het dorp dan leden van de AVD! Blijkbaar is de deelname aan de acties niet zo massaal als men zou denken, maar het kan ook zijn omdat Issouka geen bouli heeft.

Vandaar onze vraag: is er een site om een bouli te maken?

Volgens de boeren bestaat zo'n site in het zuidelijke deel van het grondgebied, maar dit deel behoort toe aan Singhindin. Ze denken echter dat het niet moeilijk zal zijn om hun toestemming te verkrijgen in het geval dat technisch gezien een bouli mogelijk is.

Verzoeken:

- Verlenging van het Zébunet-krediet (na december 2022).
- Nog een boorgat (het dorp heeft maar één boorgat).
- Voortzetting van de CEF.
- Training over teelttechnieken, landbouwmachines en andere.

Waaraan we kunnen toevoegen:

- Prospectiestudies voor een bouli - en tuinbouwperimeter.

Voorstellen van ons:

- Doe een grondbewerking / dijken om hooi te produceren in de geulen
- Plant schaduwbomen rond het AVD-kantoor.

Aanbeveling 30:

Een prospectieve studie uitvoeren voor de identificatie van een locatie en de haalbaarheid van de bouw van een dam/bouli. Neem contact op met Derek LUNGREN en vervolgens voorleggen aan de missie van Harrie van ROSMALEN.

Aanbeveling 31:

Wat geletterdheidslessen betreft, moeten alle openingen in gebouwen die met behulp van het project zijn gebouwd, een helling hebben. Evenzo moet hun binnenplaats worden beplant met schaduwbomen, goed beschermd (aanplantingen moeten vóór eind juli worden gepland om water gieten te voorkomen)

Aanbeveling 32: Geplande ontwikkeling van de zuidoostelijke zone: deze werkzaamheden zijn nog niet begonnen; de boeren eisen dat het probleem van het transport van de stenen wordt opgelost (2 of 3 km in de heuvels); te verwachten voor het droge seizoen 2023.

2.9. DEMONSTRATIE GEBIED VAN CECA-DR IN GUESNA

Dit demonstratie gebied is tijdens eerdere bezoeken reeds het onderwerp geweest van verschillende opmerkingen (bijlage 3).

Vijf halve manen gemaakt met arbeid; velden van 0,25 ha. (?) in handwerk zai; niet gezaaid: anti-demonstratie.

Discussie met 2 leden van het AVD-bestuur: ILBOUDO Moussa (vice-voorzitter) en OUEDRAOGO Issiaka (weilanden): land probleem: oudere overleden, zoon in goudzoeken, landstatus in twijfel getrokken (?).

Desondanks werd voorgesteld dat de AVD het veld onder toezicht van het project zou overnemen, dat het project grondbewerking (woelers, IR12-tand) en eventueel ploegen zou demonstreren, waarna het veld op verschillende percelen aan boeren zou worden toegewezen (bijv. aan de interne vluchtelingen), voor de duur van het lopende jaar. Teelt: snelle sorghum + cowpea. + beschermingsdijken loodrecht, van grond (met de ploeg).

De halve manen moeten door 5 anderen worden voltooid, of zelfs meer (in gemechaniseerde cultuur) en de zaai worden verdicht door 2 (bij het zaaien, zonder zaai te maken). Als de band van halve manen moet worden voltooid, piketten zetten en gebruik de Manga schoffel.

Als de AVD de formule aanvaardt, hoeft het reeds verrichte werk niet aan CECA te worden terugbetaald.

Het probleem van het geofferde heilige bos: ze zeggen dat de zaak is opgelost, maar er blijft wantrouwen tegen elke activiteit op dit gebied: op te lossen met de oude, AVD en voorlichters.

Aanbeveling 33:

Het probleem van dit veld (omheind tegen hoge kosten) en het gebruik ervan zal het onderwerp moeten zijn van een nieuwe reflectie op het niveau van het team en met de AVD en het dorpsbestuur. Het is noodzakelijk om te voorkomen dat dit veld achterop raakt of braak blijft liggen. Er zullen inspanningen moeten worden geleverd om ervoor te zorgen dat dit veld niet wordt gebruikt voor tegenvoorbeelden. De levende hagen moeten worden versterkt en moeten in dubbele lijnen worden geplant (soorten die moeten worden gespecificeerd; planten die uit Cassou worden gebracht of afkomstig zijn van de lokale order); ook om dijken te voorzien, beplant met bomen.

2.10. SPECIFIEKE ACTIES

2.10.1. Weven (AGR= inkomen genererende activiteit)

Gedurende 6 maanden is de draad niet meer gekocht, vanwege een beschikbaarheidsprobleem. De AGR ligt stil.

Aanbeveling 34: Koop garens zodra ze op de markt verkrijgbaar zijn.

2.10.2. Gorpila Dam

Aanbeveling 35: De geplande rehabilitatie moet worden voorgelegd aan het advies van de Harrie van ROSMALEN-missie.

2.10.3. Witenga Dam

Dit is een belangrijk project in een zeer steilgebied. Het moet begin 2023 worden uitgevoerd.

Aanbeveling 36: Het onderzoek moet met spoed worden uitgevoerd, dan idem cf 34.

2.10.4. Issouka Dam: studie te doen (herinnering).

2.10.5. Interne boerenbezoeken aan het project

Aanbeveling 37:

Een programma van meerdere bezoeken moet worden opgesteld voor de periode augustus / september (organisatie, plaatsen, thema's, enz.)

2.10.6. Suggesties voor Guesna

- In het droge seizoen: maak verbeterd parkmodel + mestputten langs de kant van de weg bij NABALOU Mamine: gebruik de palen en omheining van de oude boring van SAHELP om door het project te worden voltooid + de boer (te onderhandelen)
- Herstel de watertoren + pomp + boring van het oude project in de buurt van de CV.

2.10.7. Ribbelherstel (Start)

In "geribbelde" velden : dijken maken met behulp van de Manga schoffel en gras oogsten (hooi) in september met het oog op het voeden van het vee en later het herstel van de grond. Tijdens de laatste CEF-sessie melden twee boeren uit Ritigue-paologo zich als vrijwilliger (wordt vervolgd).

2.10.8. Zakelijk project

Aanbeveling 38:

Ontwikkel een bedrijfsproject inclusief de aankoop op krediet van een biomassa versnipperaar, mobiel, die winstgevend kan zijn door in de dorpen van het project en in het gebied rond te gaan; doelstellingen: het

verbeteren van de voeding van vee; jeugdwerkgelegenheid (een project voor de oprichting van kleine bedrijven dat wordt beheerd door jongeren).

3. KERNPUNTEN

Aangeziende missie resulteerde in de formulering van 38 aanbevelingen, rijzen er twee vragen:

- 1) Heeft het huidige projectteam de human resources om ze allemaal te implementeren?
- 2) Zullen de financiële middelen die in de begroting voor fase 3 van het geïntegreerd project zijn voorzien, toereikend zijn?

Onze antwoorden op deze vragen zijn als volgt:

- (1) Wat het team betreft, lijkt het ons dat op het niveau van de coördinator twee versterkingsmaatregelen moeten worden genomen:
  - De werving van een chauffeur/boodschapper.
  - De versterking van het team door een Field Team Leader gevestigd in Boussé, in de functie van plaatsvervangend coördinator.
- (2) Wat de financiële middelen betreft, lijkt het ons noodzakelijk dat er geanticipeerd moet worden, zodat vanaf begin 2023 alle aanbevelingen kunnen worden uitgevoerd. Daarom hebben we deze 3e externe monitoring- en evaluatiemissie gekwalificeerd als een missie halverwege het project.

Daarom doen wij een **laatste aanbeveling (39):**

Het is nu aan de CECA-DR-managers om een aangepaste versie van het PI-3-projectdocument en het bijbehorende budget op te stellen, voor de periode van 1-01-2023 tot 31-12-2024. Dit document zal in september 2022 bij AJF worden ingediend en voor het einde van 2022 worden herzien, gewijzigd en goedgekeurd.

4. CONCLUSIE

De uitvoering van het project voldoet aan de doelstellingen en gebeurt dynamisch in een sfeer die bevorderlijk is voor een goede samenwerking tussen het team en de bevolking, met name via de AVD's en COGES. We ontmoeten een bevolking die zich steeds beter aan de uitgevoerde acties houdt. Om aan de eisen van volledigheid, duurzaamheid en productiviteit te voldoen, moet op veel fronten tegelijk worden gevochten. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het project moet worden versterkt in personele en financiële middelen om de doelstellingen beter te bereiken.

BIJLAGEN

Bijlage 1. Missieschema en mensen, die ontmoet zijn.

Bijlage 2. Observaties gedaan op de bouli en tuin van Ritigue-Paalogo.

Bijlage 3. Guesna demonstratieveld: voorstellen voor het jaar 2022.

Bijlage 4. Piliostigma-gegevensblad (in een PowerPoint-bestand).

Eennexe 1. Missiekalender en mensen ontmoet

Datum	Dag	Plaats	Object	Mensen die we hebben ontmoet
24-juni	Vrijdag	EGKS-DR	scoping vergadering	OUEDRAOGO Adama coord. TOU Abdoulaye administrateur
27-juni	Maandag	Ouaga	voorbereiding reis Ouaga-Boussé	Consultants dito
28-juni	Dinsdag	Guesna	CECA-veldbezoek bezoek bouli bezoek vrouwentuin bezoek maïsvelden bezoek diguettes filtering	ILBOUDO Moussa ondervoorzitter. AVD OUEDRAOGO Issiaka pres. AVD Albert BALIMA werfleider ILBOUDO Karim producent- ondernemer SAWADOOGO Alidou producent-ondernemer
29-juni	Woensdag	Komtigré	bezoek bouli bezoek gemengde tuin bezoek bouli van Singhindin	Séni Pacodé OUEDRAOGO Boureima tuinbeheerder
		Bocoum	bezoek boomkwekerij	OUEDRAOGO Moussa
30-jun	Donderdag	Wittenga	bezoek boomkwekerij bezoek oude boorgat AVD kantoorbezoek fokbezoek	OUEDRAOGO Moussa OUEDRAOGO Pascale
01-jul	Vrijdag	Singhindin	filter dikettes bezoek maïsvelden	OUEDRAOGO Adama OUEDRAOGO Yamdaré OUEDRAOGO G Beurs
		Issouka	AVD kantoorbezoek vergadering	OUEDRAOGO Célestin president OUEDRAOGO Mounique Tresorière
			reis Ouaga-Boussé	
04-jul	Maandag	Ouaga	Rapport schrijven	
05-jul	Dinsdag		ditto	Consultants en
	Avond		Restitutievergadering	Coördinatie team
vanaf 06			Rapport schrijven	
tot 12- 07			en verzenden naar AJF	

Annexe 2

OBSERVATIONS FAITES SUR LE BOULI ET JARDIN DE RITIGUE-PAALOGO

Date : vendredi le 27 mai 2022 (à l'occasion d'une mission d'appui au CEF) ; actualisé le 01/07/2022

De : KLEENE Paul et DIPAMA Placide ; A : OUEDRAOGO Adama, Coordinateur du PI-3 / CACA-DR

1. Bouli

1) Il y a de l'eau dans le bouli depuis 40 jours :

2) Siphon non installé

- Des femmes avec des bidons cherchent l'eau dans le bouli

3) Fuite constaté au niveau du forage-château ???

2. Forage

- Installation à la hâte sans avertir ni la population, ni les animateurs ;

- débit faible ; robinet non bien fixé au sol, sans aucun aménagement ;

- un seul bassin rempli entre 08h et 16h (après 16h plus rien) ;

- 80% du jardin non cultivé en deuxième cycle ;

- 20% seulement en légumes feuille (amarante, haricot).

3. Cultures hivernales :

- « Elles attendent la pluie » pour semer le maïs (l'intérêt du jardin serait compromis).

Proposition : installer les siphons (disponibles au magasin) et suggérer aux paysans de

cultiver du maïs, en association avec d'autres cultures – cela demande un accord hommes-

femmes.

Aucun travail du sol en sec / semi-humide n'a été fait, ni dans le jardin, ni dans les champs, malgré la démonstration faite au mois de décembre 2021, « ils attendent le matériel ».

4. Clôture :

- angles non renforcés ;

- aucun tendeur (grillage flotte déjà) ;

- robinet à l'extérieur du jardin ;

6. Intrants : Aucune semence, ni d'engrais pour le maïs n'est encore disponible.

7. Le comité de gestion devrait revoir l'attribution des parcelles (éliminer les « paresseux »)

8. Le travail du sol en sec / semi-humide

Mieux tard que jamais (deux mois de retard pour le matériel)

Le scarifiage du sol en sec peut se faire avec le monoboef (préférence) ou l'âne ; pour éviter la fatigue, on commence par des sessions de 30 ou 45 minutes, puis, on augmente progressivement, tout en donnant une ration alimentaire renforcée aux animaux de trait (donc les séparer).

9. Récupération de zippelés : 3 paysans volontaires à Ritigue-paalgo (voir CR CEF) ; thème à introduire dans tous les villages (le principal but au début est de produire du foin).

Bijlage 3. Guesna demonstratiegebieden : Voorstellen voor het jaar 2022

Noot door Paul KLEENE / 02-03-2022

1. Management probleem

A priori ben ik geen voorstander van dit soort demonstratie boerderijen die worden beheerd door personeel in loondienst. Er zijn veel pilotboeren waar je demonstratie velden kunt maken. We hebben geen gezinspersoneel, trekdieren of het primaire materiaal om organische mest te maken. Alles moet betaald of gehuurd worden, terwijl de boeren zelf deze organische mest nodig hebben. Daarnaast is het een groot omheind veld, welke boer zou dit kunnen betalen?

Oplossing (?)

- Zoek een paar jonge mensen die worden voorgesteld om de velden in 2022 (maart-december) te ontwikkelen, in overeenstemming met precieze specificaties met betrekking tot de gewassen en technieken die erop worden toegepast, de te planten bomen, enz. voor een maandsalaris en de toewijzing van gewassen, minus variabele kosten.
- Bouw een klein huis en schuur voor trekdieren
- Koop 2 mono-ossen (plan 1 mono-koe in 2023)
- Toekomstperspectieven

Onderzoek op basis van de resultaten in 2022 de mogelijkheid voor deze jongeren om er bedrijven te creëren, waaronder boomkwekerij en semi-intensieve veehouderij.

2. Technische voorstellen – "indicatief"

Ik voeg een kopie toe van een technische nota betreffende een boerderij van 16 ha in Nouna, beheerd door een centrum, de CBN, en ondersteund door een opleidingsproject voor jonge boeren.

De twee situaties zijn verschillend, het is gewoon om erdoor geïnspireerd te worden.

Keuze van gewassen

Wat betreft de keuze van gewassen, afhankelijk van de specifieke omstandigheden van de bodem en de mogelijkheden om extra irrigatie te garanderen, kunnen we de volgende opties bedenken:

- ***Maïs intensief, geassocieerd met voeder cowpea*** (= kruipende lokale variëteit): *variëteiten van maïs met een vrij korte cyclus, aangepast aan het gebied, zullen moeten worden gekozen: cowpea wordt gezaaid in de tussenperiode, net na de verspreiding van ureum en aanaarden (verdeeld); na het oogsten van de maïskolven, profiterend van het resterende vocht, zal cowpea in de maïsstengels klimmen, het geheel zal als voer worden geoogst bij de volle bloei van de cowpea. Bij een bemesting van minimaal 6 tot 8 T/ha organische mest, 200 kg/ha NPK en 75 kg/ha*

Ureum kan een zaadmäisopbrengst van 4 tot 6 T/ha worden verkregen (+ evenveel, of zelfs meer, voor mäisstengels/cowpea-toppen).

- **Variëteiten van cowpea-voeder of tweeledige doeleinden (zaden/toppen), op voorwaarde dat fytosanitaire bescherming wordt gewaarborgd.**
- Hoogproductieve pindavariëteiten, zoals Flower 11.
- **Verbeterde lokale sorghumvariëteiten, in combinatie met cowpea, samen gezaaid en met geschikte organische + chemische bemesting.**
- **Variëteiten van dolique, mucuna of andere voeder- en/of groentegewassen zoals sojabonen.**
- **Verbeterde variëteiten van sesam.**

Bodems zullen moeten worden aangepast naar Fosfaat, zoals Burkina Fosfaat in een dosis van 400 kg/ha, bij voorkeur via mestputten (sneller effect).

Voorwaarden voor de teelt

- **Verbetering en toename van de productie van "grove" organische mest**, door toepassing van de dubbele puttechnologie ontwikkeld door het project "Fertipartenaires" door burkina fosfaat te integreren.
- **Zorg voor een compleet ontwikkelingsplan voor al het onbebouwde gebied van de CBN, droge akkers, regenhoudende rijstvelden, tuinbouwperimeters, graasgebieden, boomgaarden op binnenplaatsen (halve manen), bosgebieden (anti-erosieve dijken).**
- **Geleidelijke uitvoering van dit beheerplan**, met toepassing van de verschillende methoden van DRS en agroforestry: aanplanting in de velden van bomen van vruchtbare en voedersoorten, en aan de randen, beschermende en / of productieve hagen (zoals henna) en bomen / windscherm.
- **Maak maximaal gebruik van harnaslandbouw**, een optie voor boeren in het gebied.
- **Rehabilitatie van beschikbare geharnaste teeltapparatuur en aanschaf van ontbrekende werkonderdelen zoals IR12-tanden, graafstokken, Canadese tanden, steunberen en ploeglichamen (voor Manga Houes, multiculturisten en /of anderen).**
- **Voorwaarden voor trekvee:** hebben van ten minste 3 paar ossen en een of twee paar goed opgevoede koeien (1 paar per 4 ha); introductie van rundermonocultuur met dezelfde dieren om op elk moment onkruid te wieden en te pesten (verdeeld), volledig zonder herbiciden.
- **Maak droge (of halfnatte) grondbewerking met behulp van graafmachines in kruiswerk, vermenigvuldig het sarclo-schoffelen, introduceer de verdeelde aanaarding.**
- **Introduceer gewassen in afwisselende stroken in plaats van gewasblokken, met inachtneming van de vruchtwisseling in elke strook (inclusief peulvruchten).**

Bijlage 4. Informatie over Piliostigma (op PowerPoint-bestand)
